

INVENTARI DE LES ACTES
DE CONSAGRACIÓ I DOTACIÓ
DE LES ESGLÉSIES CATALANES
VI. ANYS 1126-1150*

per Ramon ORDEIG i MATA

325*

[1125 agost - 1126 juliol]

Ramon, bisbe d'Osona, consagra l'església de Sant Pere d'Osor.

[A.] Original perdut. – [B.] Còpia de data incerta que hi havia a l'arxiu parroquial d'Osor vers 1800. – C. Notícia de principis del s. XIX: A.C.V., *Varios* de J. Ripoll, vol. 7 en foli, f. 163, ex B.

La notícia que s'ha conservat diu: «En este mismo año [18 del rei Lluís] consagró la iglesia de S. Pedro de Osor de que hay copia en el archivo de la misma.»

326*

[1104 - 1126]

Ramon, bisbe de Roda, edifica l'altar de Sant Antoni màrtir en l'església de Sant Vicenç [de Roda], el consagra i institueix la festa de l'esmentat màrtir.

[A.] Original perdut. – [B.] Notícia en una Vida de Sant Ramon escrita al final del Breviari antic de Roda i en un Cronicó.

a. Notícia en HUESCA, R.: *Teatro histórico de las Iglesias del reyno de Aragón*, vol. IX, Saragossa 1807, p. 126, ex B.

327*

1127 octubre 6.

Els bisbes Pere Bernat d'Elna i Arnau de Carcassona acuden a dedicar l'església del monestir de Sant Genís [les Fonts], regit per l'abat Arnau, amb l'assistència dels abats d'Arles i Sant Andreu [de Sureda] i de molts altres personatges. Els bisbes li confirmen les possessions, els delmes i primícies, com també les afrontacions.

[A.] Original perdut.

a. Notícia en ARGAIZ, G. de: *La perla de Cataluña, historia de Nuestra Señora de*

* Vegeu RCatT IV (1979) 123-165 (I. Anys 833-950); V (1980) 153-180 (II. Anys 952-998); VIII (1983) 403-456 (III. Anys 1000-1050); IX (1984) 117-182 (IV. Anys 1051-1100); XII (1988) 387-430 (V. Anys 1101-1125).

Montserrat, Madrid 1677, pp. 320-321, ex «una memoria». – **b.** Notícia dins *Gallia christiana*, vol. VI, Paris 1739, col. 1105. – **c.** Notícia dins *Histoire du Languedoc*, vol. IV, Toulouse 1872, p. 535, ex **b.**

El 6 d'octubre de l'any 20 del regnat de Lluís VI el Gros correspon a l'any 1127 del nostre còmput, i no pas al 1128 que dona Argaiz. Els autors de la reedició de la *Histoire du Languedoc* prengueren com a data de la consagració el 1153 per una confusió en la notícia de la *Gallia christiana*, i fins i tot canviaren els noms dels dos bisbes consagrants per tal de fer-los avenir amb els que regien les dues seus aquell any.

328

1130 març 1.

Pere, bisbe de Barbastre i Roda, dedica l'església de Santa Maria de Tolba, junt amb l'arquebisbe Oleguer de Tarragona i el bisbe Ramon d'Osona, i li confirma la dotació, el cementiri i el baptisteri. Després, en acudir a Roda, el bisbe Arnau d'Oscaca ho aprova. El bisbe Pere concedeix sepultura en l'església de Tolba a tots els homes del seu bisbat que ho vulguin, d'acord amb el privilegi del rei Alfons.

Facta carta kalendas marcii, anno incarnationis Domini M^o C^o XXX°, era M^a C^a LX^a VIII^a.

Ego Nicholaus Rotensis ecclesie diachonus et canonicus... scripsi...

A. Original, de 22 x 47,5 cm.: Arxiu Capitular de Lleida, fons de Roda d'Isàvena, carp. 19, núm. 1173. – **B.** Còpia de vers 1770-1783: R.A.H., col. Abad y Lasiearra, vol. 15, ff. 174-175, ex **A.** – **C.** Còpia del 1788, incompleta: R.A.H., col. Traggia, vol. 8, f. 23v, ex **A.** – **D.** Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. VIII, pp. 251-252, ex **A.**

a. VILLANUEVA, *Viage* 15, ap. XLIII, pp. 291-292, ex **A.**

329

1130 juny 9.

Udalgar, bisbe d'Elna, acompanyat del seu clergat, acut a consagrar l'església de Santa Maria d'Espirà [de l'Aglí], edificada pels nobles Berenguer Isarn, difunt, i els seus fills Bernat, Berenguer, Dalmau i Adalsèn, junt amb altres prohoms. Li fixa el terme i li concedeix els delmes, primícies, oblacions i alous, com també les trenta passes cementirials, a més de sotmetre-la a la seu elnense. Diferents personatges li fan donacions.

Anno sub in die incarnationis Domini nostri Iesu Christi M C XXX, aera millesima CLXVIII, indictione VIII... Facto hoc V idus iunii, regnante Lodovico rege in Francia.

Reimundus monachus... scripsit...

[**A.**] Original perdut. – [**B.**] Còpia, perduda, en el cartulari del monestir de Santa Maria d'Espirà de l'Aglí. – **C.** Còpia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, vol. 117, f. 74.

a. MARCA, *Marca Hispanica*, ap. CCCLXXVIII, cols. 1269-1270, ex **B.** – **b.** MONSALVATJE, *Noticias* 24, ap. XIX, pp. 344-346, [ex **a.**].

330*

1130

Pere, bisbe de Barbastre, consagra l'església de Sant Pere [de Senç] i diposita en el seu altar relíquies dels sants Simó i Judes, segons consta en l'autèntica de relíquies.

A. Original, de 28 x 5 cm.: Museu Diocesà de Barbastre. Fou extreta de l'altar el juliol de 1980.

El text de l'autèntica conté els deu manaments i els inicis dels quatre evangelis, i després continua així: «*Anno incarnationis Domini M^o C^o XXX° Petrus [Barbastrensis] episcopus consecravit hanc ecclesiam in honore sancti Petri ponens in altari reliquias sanctorum Simonis et Iude.*»

331

1132 gener 12.

Després que l'exèrcit almoràvit, durant el setge de la ciutat de Barcelona, violés l'església de Sant Andreu de Palomar i en trencà l'altar, l'arquebisbe Oleguer de Tarragona la reconcilia, hi col·loca una nova ara amb relíquies de diferents sants i la consagra.

Anno CXXXII post millesimum Dominice incarnationis, II idus ianuarii...

S+ Raimundi... scripsit.

[A.] Original perdut. – B. Còpia de principis del s. XIII: Arxiu Capitular de Barcelona, *Liber antiquitatum* II, doc. 123, f. XLVII.

a. PUIG, S.: *Episcopologio de la Sede Barcinonense*, Barcelona 1929, ap. LXIV, pp. 413-414, ex B.

332

1133 novembre 3.

Ramon, bisbe d'Osona, i Oleguer, metropolità de Tarragona, dediquen l'església de Santa Maria de l'Estany i manen que estigui sotmesa a la regla de Sant Agustí i que obeeixi la seu osonenca. El bisbe i el capítol vigatans li concedeixen que no sigui posada mai en interdicte i que el seu abat o prior sigui canonge de Vic, on regirà l'hospital dels pobres, a més de confirmar-li totes les seves possessions, les seves esglésies sufragànies i el cementiri.

Facta dotis karta anno ab incarnationis Domini MCXXXIII, III nonas novembris, anno XXVI regni Lodovici regis.

Petrus diaconus... scripsit...

[A.] Original perdut. – B. Còpia del 1203, signada pel levita Ramon: Arxiu parroquial de Moià, perg. núm. 28. – C. Còpia del s. XIII: A.C.V., cal. 6, episcopologi I, núm. 33 (abans cal. 6, núm. 2004). – D. Còpia de principis del s. XIV: A.C.V., *Cartulari* de Santa Maria de l'Estany, ff. 3v-4. – E. Còpia del 1441: A.C.A., Cancelleria, perg. Ramon Berenguer IV, núm. 25. – F. Còpia del s. XV: A.C.V., cal. 31, *Liber quotidianus*, ff. CXXXXVIII-CXXXXVIII. – G. Còpia del s. XVIII: A.E.V., lligall 919, s.f. – H. Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. X, ff. 32-34.

a. RIPOLL, J.: *Consagració inédita de la Iglesia de Santa Maria del Estany*, Vic

1832, ex C. – b. CODINA, J.: *El Monestir de l'Estany*, Barcelona 1932, pp. 116-120, ex B. – c. PLADEVALL, A. - VIGUÉ, J.: *El monestir romànic de Santa Maria de l'Estany*, Barcelona 1978, pp. 35-39 (traduït al català).

333

1133 novembre 21.

Oleguer, arquebisbe de Tarragona, acompanyat dels canonges de la catedral de Barcelona i de molts fidels, acut a consagrar l'església de Sant Sadurn de Collsabadell, al territori de Barcelona. Li confirmen les possessions, els delmes, primícies i oblacions i les trenta passes per al cementiri, estableixen que rebi el crisma de la seu barcelonina, a la qual haurà de pagar un cens anual en ocasió dels sínodes, li fixen el terme parroquial i li sotmeten les esglésies de Santa Maria de Vulpelleres [Vilalba Sasserra], Sant Joan Sanata i Sant Martí d'Estrada.

[A.] Original perdut. – [B.] Còpia del s. XIII, que es conservà a l'arxiu parroquial de Collsabadell fins a 1936. Se'n conserva fotografia a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, MS. B-231, f. 188v. – C. Còpia de 1740-1778, autoritzada per A. Campillo: A.D.B., *Liber dotalium* VII, ff. 191v-192, ex B. – D. Còpia anterior a 1936, mecanografiada: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, MS. B-231, f. 188bis, ex B. – E. Còpia anterior a 1936: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, MS. B-231, ff. 189-190, ex C.

Transcripció ex B (fotografia).

Anno incarnatione dominice centesimo XXX° tercio post millesimum, XI° kalendas decembris, communi utilitati providentes venerabilis Dei nutu Ollegarius Terragonensis archiepiscopus et canonicorum Barchinonensium conventus inferius annotatus, cum non pa<r>vo populorum concursu, sollempniter convenerunt ad consecrandum domum Dei in honore sancti Saturnini episcopi et martiris in territorio Barchinone, in loco nuncupato Collo Sabbatelli. Die siquidem consecracionis confirmaverunt predictae ecclesie quicquid possessionum habebat vel habere debet ubique locorum, terras videlicet et vineas, et domos, ortos, cum aquis et arboribus, decimis et primiciis et oblaciones fidelium, que sui iuris sunt vel erunt, atque cimiterium ipsi ecclesie undique triginta ecclesiasticorum passuum convirmaverunt et quicquid in eodem spacio contineretur sub deffensione ecclesiastica posuerunt atque temerarie inde aliquid auferentem vel invadentem, ut reum sacrilegii omnino condempnaverunt donec canonice satisfaceret. Constituerunt quoque ut ipsa ecclesia a Barchinonensi sede crisma acciperet eidemque sedi annualiter per sensum inter duos sinodos LII denarios monete curribilis persolveret. Habet namque affrontaciones iamdicta ecclesia unde accipit decimas et primicias: ab oriente in Lobatera, a meridie in clos de Crebances, a circio in torrente Vulturri, ab occiduo in Ponto. Et habet infra iamdictas afrontaciones in diversis locis alodia: in primis peciam unam ad capud ecclesie, et ad Connaminas aliam peciam, et ad Rechereth aliam, et aliam ad ipsa Perera, et aliam Giselmara, et aliam ad villa Rara. Habet eciam sibi subditam ecclesiam Sancte Marie de Vulpeias cum suis iusticiis, et ecclesiam Sancti Iohannis de Senata cum sus iusticiis que accepit crisma ab ea et persolvit eidem ecclesie inter duos sinodos XVI denarios, et ecclesiam Sancti Martini de Strata cum iusticiis suis. Quantum infra suprascriptos terminos Barchinonensis canonicam habet, nec damus nec consignamus, sed ad opus illius retinemus. Ut autem sepedicta ecclesia plena liber-

tate gauderet, constituerunt ut libere que sui iuris sunt vel erunt possideret et ut nulla ecclesiastica secularisve persona eam suis rebus expoliare vel invadere presumat, sub anathematis interposicione prohibuerunt cunctisque ei iusta servantibus et bonafacientibus absolucionem peccatorum per Dei gratiam promiserunt. Hec autem omnia fecit idem pontifex cum sibi comisso canonicorum conventu faventibus et laudantibus atque confirmantibus iamdicte ecclesie parrochianis inferius annotatis, et sicut Gilabertus bone memorie condam episcopus prelibatam ecclesiam cum cimiterio in circuitu, cum decimis et primiciis et oblacionibus fidelium Barchinonensis canonice dedit et in eius tradidit potestatem.

Acta sunt autem hec die et anno quo supra.

Ollegarius archiepiscopus sss. S+ Petri primicherii. S+ Arnalli subdiachoni. S+ Petri archilevite. S+ Arnalli sacerdotis atque decani. S+ Petri subdiachoni. S+ Bernardi levite. S+ Guillelmi sacerdoti. S+ Bernardi subdiachoni. S+ Bernardi subdiachoni. S+ Bernardi de Brugeres. S+ Rogerii levite et iudicis. S+ Raimundi Martini. S+ Arnalli Pol. S+ Raimundi Trasver. S+ Petri Giberti. S+ Charleth. S+ Poncii Geralli. S+ Berengarii Ramaudi. S+ Fulchonis Ermengaldi. S+ Dominici. S+ Arberti Mox. S+ Guillelmi Raimundi. Nos qui ad diem consecracionis predictae ecclesie convenimus, laudamus et firmamus et recognoscimus, ut sacrarios qui infra XXX passus sunt consistunt(?) laudamento clerici eiusdem ecclesie et Barchinonensium.

S+ Petri presbiteri, qui hoc scripsit cum literis.

334*

1134.

Pere, bisbe d'Urgell, dedica l'església de Santa Cecília [de Fígols] i hi diposita relíquies de Santa Cecília, Sant Pelagi, Sant Marcial i altres sants, segons consta en l'autèntica de relíquies.

A. Original en l'església parroquial de Fígols. – B. Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. X, f. 230, ex A.

a. COSTA, D.: *Memorias de la ciudad de Solsona y su Iglesia*, Barcelona 1959, pp. 743-744, ex A. – b. BARAUT, *Les actes*, ap. 79, pp. 167-168; ex A.

335

[1130-1137?] maig 7.

Ramon, bisbe d'Osona, acompanyat del col·legi de canonges i en presència d'optimats i del poble, acut a dedicar l'església de Sant Joan baptista i Sant Joan evangelista del Prat [Taradell] i la posa sota la seva protecció amb el seu cementiri, els seus predis, els seus aous i les seves possessions. Pere Isuard i Berenguer Bernat la doten amb el delme del mas Prat, i Ponç Guillem ho fa amb una feixa a Terradelles.

[A.] Original perdut. – B. Còpia coetània, de 43,5 x 17,5 cm.: Arxiu Històric dels Franciscans de Catalunya, a Barcelona, fons de Sant Tomàs de Riudeperes, núm. 555.

Hi deu haver un error en la data donada per aquest document (7 de maig de 1104), car el bisbe Ramon Gaufred no inicià el seu pontificat fins a 1109 i altres personatges no apareixen documentats tampoc fins anys més tard. Així, l'escrivà Bernat signà altres documents com a clergue entre els anys 1132 i 1139 i com a sacerdot en 1144, mentre que l'ardiaca Bernat de Malla morí el 22 de maig de 1138

a Itàlia, en pelegrinatge cap a Jerusalem. Semblaria, doncs, que cal datar el document dins la dècada dels anys trenta, però abans de 1138. Amb tot, resta l'enigma de Bernat de Centelles, ja que el personatge d'aquest nom conegut i documentat no sembla pas que actués abans de 1145.

Quamvis orthodoxa et catholica Ecclesia sit in orbe terrarum longe lateque diffusa tamen una indubitante intelligitur Dei amica et sponsa, sicut ipse in[sepit]alamii loquitur /² pagina: Una est columba mea, una est perfecta mea. Hinc etiam vas electionis ait: Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Certum est etiam sacram ecclesiam ipsa verita- /³ te testificante domum esse orationis templum inter Deum et homines reconciliationis ubi sine dubio immolatur hostia nostrę salutis ac redemptionis. Quapropter ego Raimundus Dei nutu /⁴ Ausonensis episcopus ad ecclesiam almi Iohannis bap[ti]stę atque beati Iohannis apostoli et evangelistę de Prato cognominatam dedicandam veni atque ipsam cum nostrę sedis canonicorum venerabili collegio /⁵ presentibus aliis obtimatibus viris nostręque diocesis populo multo sicut pauperem ecclesiam satis solemniter dedicavi. Illam itaque cum cimiterio suo a nobis designato atque cum suis prediis et alodiis ac /⁶ possessionibus, rebus tam mobilibus quam immobilibus, iuste acquisitis sive in futurum acquirendis, sub nostra nostrorumque tuicione ac protectione successorum ponimus atque firmamus. /⁷ Inter suas vero possessionunculas data est eidem ecclesię decima tocuis mansi de Prato a Petro videlicet Isuardi atque Berengario Bernardi in presentia nostra tocuisque populi. Poncius etiam /⁸ Guillelmi dedit ecclesię prefatę fasciam unam alodii sui quod est in Terradellis, tascam videlicet dum vixerit et alodium ipsum ex integro postquam obierit. Quia igitur omnia ecclesiasti- /⁹ca sub divina defensione sunt posita quecumque pretaxatę ecclesię vel legitime sunt data vel in futurum sunt danda ex auctoritate Dei suęque genitricis atque beati Petri apostolorum /¹⁰ principis irrefragabiliter statuimus ut perpetuo maneant illibata atque inconvulsa. Quecumque itaque persona cuiuscumque sexus contra hanc nostrę auctoritatis paginam, quod absit, fortasse /¹¹ venerit nisi commonita se correxerit anathema maranat[h]a sit.

Anno ab incarnatione Domini millesimo C^o IIII°, nonis may.

Sig+num Guillelmi Raimundi dapife <ri> /¹² + Raimundus Dei gratia Ausonensis episcopus sss. Bernardus archidiaconus sss. Sig+num Petri Raimundi de Taradel. /¹³ Sig+num Bernardus de Sentillas. Sig+num Toselli. Sig+num Raimundi Dalmacii. /

¹⁴ Hoc letabundus scripsit clericus vocabulo Bernardus anno prefixo sss. dieque.

336

1138 novembre 21.

Gaufred, bisbe de Barbastre i de Roda, consagra l'església de Sant Miquel del castell de Cornudella i la dota amb el quart de l'església de Sant Tirs. Diferents personatges li fan donació de terres, vinyes i altres béns.

Anno ab incarnatione Domini MCXXXVIII, XI kalendas decembris...

[A.] Original perdut, potser el document vist per Villanueva a l'arxiu de Roda d'I-sàvena.

a. VILLANUEVA, *Viage* 15, ap. LXXIX, pp. 376-377.

337*

1140.

Gaufred, bisbe de Barbastre [i Roda], consagra l'església de Sant Adrià, situada dalt del Turbó i edificada pel clergue Pere, segons consta en el document en què el bisbe concedeix indulgències a tothom qui faci almoines a favor d'ella.

Facta carta anno incarnationis Domini 1140.

[A.] Original perdut. – B. Còpia de 1612: Arxiu de la catedral de Barbastre, manuscrit del canonge Gabriel Sessé, llib. 2, cap. 83.

a. CANAL, J.: *España Sagrada* 46, Madrid 1832, ap. XXVI, pp. 288-289, ex B.

338

1141 desembre 4.

Arnau, bisbe de Barcelona, acompanyat dels seus canonges i de molts fidels, acut a consagrar l'església de Sant Fost de Campsentelles, al comtat de Barcelona, al Vallès. Li confirmen les possessions, els delmes, les primícies i les oblacions, com també les trenta passes per al cementiri. Estableixen que rebí el crisma de la seu barcelonina, a la qual haurà de pagar un cens anual en ocasió dels dos sínodes. Per últim, s'assenyalen el terme parroquial i els alous.

[A.] Original perdut. – [B.] Còpia del 18 de desembre de 1464, autoritzada per Gaspar Canyes, notari de Barcelona, i conservada fins a 1936 a l'arxiu parroquial de Sant Fost de Campsentelles, plec Vària, ex A. – C. Còpia mecanografiada de principis del s. XX, feta per J. Mas: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, secció de manuscrits, MS B-226 [*Notes històriques del Bisbat de Barcelona* de Mn. J. Mas, vol. V], ff. 163v-164, ex B.

Anno Dominicæ incorporationis millesimo centesimo quadragesimo primo, II nonas decembris, comuni utilitate providentes venerabilis Arnaldus Dei nutu Barchinonensis episcopus et canonicorum conventus inferius annotatus cum non parvo populorum concursu solemniter convenerunt ad consecrandum domum Dei in honorem Sancti Fausti in comitatu Barchinone, in Vallence, in loco nuncupato Camp Centeges. Die siquidem consecrationis confirmaverunt predictæ ecclesiæ quidquid possessionum habebat vel habere debebat ubique locorum, terras videlicet et vineas cum domibus et arboribus, decimas et primicias vel oblationes fidelium quæ sui juris sunt, atque ciminterium ipsi ecclesiæ undique triginta ecclesiasticorum pasuum confirmaverunt et quidquid in eodem spatio contineretur sub ecclesiastica defentione possuerunt, atque temerarie inde aliquid auferentem vel invadentem, ut reum sacrilegii omnino condemnaverunt, donec canonice satisfacerent. Constituerunt quoque ut ipsa ecclesia a Barchinonensi sede crisma acciperet eidemque sedi annualiter per censum inter duos sinodos solidos tres minus denarios duos monete curribilis persolveret. Habet namque afrontationes jam dicta ecclesia unde accipit decimas et primitias: ab orientali plaga in torrente de Martoreiis, a meridiana in Sancta Maria Montiscati, ab occidentali vero in torrente de Cabaneis, a circio in flumine Tenensi in Torredela. Preterea accipit decimas et primicias in parrochia Sancta Perpetuæ et Sancti Vincentii de Molleto, et Sancti Petri de Rexach, Sancta Maria Bitulone, Alele et Tiana, quæ omnia simili modo sui juris esse confirmaverunt. Alodia autem sepe predictæ ecclesiæ hec sunt: infra suam parrochiam ad Cunbas petias quatuor elodii cum decimis et primiciis, ad Campum Senteges petias tres cum earum decimis et

primiciis et medietatem de olivar, duas sornibus de Campo Senteges, et in Vilellis pessiam unam alodii in qua habet Bertrandus Mironis de Lupricato intra parrochiam Sanctae Mariae Martoriliarum et parrochiam Cabanarum, et Moleti, ad ipsas totas fascias duas alodiis cum decimis et primiciis, et prope villam de Granolariis pessiam unam alodiis cum decima et primitia. Et in parrochia Sancta Perpetua de Moguda accipit decimam et primitiam et salis spartionem in mansis quatuor, in eo quem tenet Carbonellus, et in illo quem tenet Arnaldus Guitardi, et in illo quem tenet Berengarius Marceti et Petrus Viciati tenet, et in illo quem tenet Petrus Mesteroni. Quantum infra prescriptos terminos Barchinonensis ecclesia, et canonici ejusdem, et cenobia vel cetera ecclesia habet, vel habere debet, nec damus et consignamus sed ad opus nostrum et illorum quorum sunt retinemus. Ut autem prescripta ecclesia libertate plena gauderet, constituerunt ut libere quae sui juris sunt vel erunt possideret et nulla ecclesiastica secularisve persona eam suis rebus expoliare vel invadere presumat sub anathematis interpositione prohibuerunt cumtisque ei justa servantibus et beneficentibus absolutionem peccatorum per Dei gratiam promisserunt. Et habet afrontationes ipsa sacraria: ab oriente in torrente, et a circio at margine gros qui est supra la Cudina, et ab occiduo pessa cuadrata, et a meridie al antre pesse cuadrata et per marge en la tornarsen al torrente. Et dins istos terminos est ista honore Chearbertus de Lisano donec ab presbiter mitg corta de oli.

Arnaldus gratia Dei Barchinonensis ecclesiae episcopus subscribit. Petrus sagrista + atque levita. Signum+ Petri archilevita. Signum+ Berengarii de Terracia. Signum+ Guillelmi Castrivetuli, qui hec laudo ista dotalie sicut superius scriptum est ad illos domos de Canalies quod totum habere debet vivos et mortuos. Petrus Ausonensis archipustole +. Signum+ Berengarii. Signum+ Raimundi Petri Camp Centeges. Signum+ Guillelmi Raimundi Camp Centeges. + Bernardi Alemagnus presbiter. Signum+ Guillelmi presbiter Sancti Fausti. Signum+ Arnaldi sacerdotis, qui vocatur Rosso +. Signum+ Gili sacerdotis Sanctis Fausti.

+ Pontius levita scripsit hec cum literis suprapositis in linea XIII die et anno quo supra.

339*

1141.

Udalgar, bisbe d'Elna, consagra l'església de Sant Pere de Tellet, la dota i fixa el terme de la parròquia.

[A.] Original perdut. – B. Notícia del s. XV: Arxiu del monestir de Sant Joan de les Abadesses, *Llibre de Canalars I*, f. 17v.

La notícia del *Llibre de Canalars* diu: «*Consecratio, institutio et dotatio ecclesie Sancti Petri de Taleto facta per reverendissimum in Christo patrem dominum dominum Uzalgarium episcopum Elnensis et huiusmodi habentur liminis fines et termini huius parrochie, anno incarnationis Dominice M° CXXXX primo.*»

340*

1142 gener 12.

Udalgar, bisbe d'Elna, consagra l'església de Sant Martí de la Riba.

[A.] Original perdut, potser el document que hi havia a l'arxiu del monestir d'Ar-

les en el s. XVII. – **B.** Notícia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, vol. 108, f. 295v.

La notícia de Baluze diu així: «*Consecratio ecclesie Sancti Martini de Rippa, quam consecravit Udalgarius Elenensis episcopus anno 1142, 2 ydus jenuarii, regnante Ludoyco rege in Francia, nu. 2.*»

341

1142 novembre 26.

Udalgar, bisbe d'Elna, acut al pagus del Vallespir per consagrar l'església de Santa Maria de Costoja, acompanyat dels canonges elnenses. Ho fa a prec de Ramon, abat del cenobi de Santa Maria d'Arles, al qual són sotmeses. Alhora els concedeix els delmes, primícies i oblacions dels fidels del terme parroquial, que és fixat, i les trenta passes cementirials.

Sub anno Dominicae trabeationis quod est CXLII post millesimum, cum indictio-ne quinta atque aera MCLXXX... Acta sunt haec sub anno aeterne regis praefixo, terreni vero regis Lodoyci sexto, manet annus inserto datarum VI kalendarum de-cembrium.

Petrus clericus... scripsit...

[A.] Original perdut, potser el document de l'arxiu del monestir d'Arles publicat per Baluze.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCCCI, cols. 1290-1291. – **b.** MONSALVATJE, *Noticias 7*, ap. XXXVIII, pp. 109-111, i 24, ap. XVI, pp. 337-339, [ex a].

342

1142 novembre 29.

Els bisbes Arnau de Barcelona i Ramon d'Osona, acompanyats de canonges i fidels, concorren a consagrar l'església de Sant Julià del Fou, al comtat de Barcelona. Li confirmen les possessions, els delmes, primícies i oblacions i les trenta passes cementirials, estableixen que rebi el crisma de la seu barcelonina i que li pagui un cens anual en ocasió dels sínodes i fixen el terme parroquial.

Anno Dominice incorporationis MCXLII, tercio kalendas decembrtis... Actum est hoc die et anno prefixo.

Pontius levita scripsit...

A. Original, de 34 x 48 cm.: A.C.V., cal. 6, núm. 2225 (abans cal. 34, núm. 1). – **B.** Còpia del s. XVIII: A.D.B., *Liber dotalium VII*, ff. 284-285.

a. VILLANUEVA, *Viage 17*, ap. L, pp. 319-321, ex A. – **b.** MAS, J.: *Notes històriques del bisbat de Barcelona XIII*, Barcelona 1921, ap. XII, pp. 227-230, ex B.

343*

1143 abril 12.

Udalgar, bisbe d'Elna, consagra l'església de Sant Salvador de Canomals. Consta en el plet sostingut l'any 1205 entre els capellans de Pià i Torrelles [de la Salanca], per raó dels delmes, primícies i termes de Canomals.

[A.] Original perdut. – [B.] Còpia de l'abbé Dausset, a l'arxiu d'Oms. – C. Còpia del s. XIX: Biblioteca Municipal de Perpinyà, *Cartulaire Roussillonais* de J.B. Alart, ms. Z, pp. 134v-137, ex B.

El text del plet de l'any 1205 diu així:

«*Termini et affrontationes ecclesie Sancti Felicis de Sancto Stephano de Pino sunt a parte orientis usque in Vassa de Marella, et pervenit in circuitum ad campum Berengarii Guillermi, et ad ipsum campum de Grau Carreres, et inde pervenit ad Podium Corbinum, et inde pervenit ad campum Guillermi Berengarii qui vocatur de Loberano, et inde pervenit ad campum de Levano, qui est de Berengario Boches, et inde vadit in ipsa carraria quae pergit de Turriliis ad Villam Longam. Hec omnia sic ordinantur anno incarnationis Jesu Christi M^oCC^oV^o in manu et presentia Gaucelmi de Villa Longa, D. capellani de Apiano, G. Amati capellani de Turriliis, Petri Ademari, Petri Pert, Petri Biardi, Alasen de Turriliis, Bernardi Terrioni, D. pages de Canomals et aliorum bonorum virorum.*

Sciendum quod contentio erat inter D. capellanum de Apiano, qui tenebat ecclesiam Sancti Salvatoris, et G. Amati capellanum de Turriliis de decimis et primitiis et de terminalibus Sancti Salvatoris de Canomals, quam consecravit venerabilis vir Udalgarus Elenensis episcopus anno incarnationis Domini Jesu Christi M^oC^o quadragesimo tertio, pridie idus aprilis, habet terminos et affrontationes suas a parte orientis et ferit usque in terminum Sancti Felicis de Sancto Stephano de Pino, et usque in terminum de Villa Longa, de meridie ferit usque in terminum de castro de Covenes, ab aquilone ferit in terminum de Frumigariis. Et haec ecclesia Sancti Salvatoris facit singulis annis et persolvit per synodum suae matri Elenensi ecclesiae unum denarium solum modo in unaquaque synodo. Et ecclesia Sancti Salvatoris habet et accipit ab oriente decimas et primitias in Podio Corbino, et ultra in campo senioris de Castro Rossilionis, et in toto honore Rivipollentis monasterii ubicumque sit, et quicumque eum teneat, et in toto honore domini de Sancto Mammeto et Arnaldi de Novellis et suorum heredum, et vadit de Podio Corbino et transit usque ad clausam Petri Gaucelini de Villa Longa que fuit, de qua clausa habet medietatem ecclesia Sancti Salvatoris, et inde pervenit usque ad campum qui dicitur de Apiano, qui est juxta; qui campus totus donat decimas et primitias ecclesiae Sancti Salvatoris, et inde pervenit ad Maczalebres, et usque ad Grexanteres. Et de omni isto honore de Maczalebres et Grexanteres, et infra usque in ipsa via Turriliana est omnis decima et primicia Sancti Salvatoris, et inde vadit usque in ipsa via mercadera, quae transit per ipsos Pujals, et currit usque Perpinianum, et eo amplius ultra ipsam viam in honore Rivipollentis monasterii et domini de Mutationibus, de quo toto honore Rivipollentis, et de Mutationibus ultra ipsam viam accipit ecclesia Sancti Salvatoris omnes decimas et primitias. Ab occidente ferit usque in terminum Sancti Stephani de Covenes, scilicet de ipsis Pujals usque in ipsam viam mercaderam super ipsas vineas de Rivipollo, quae via currit et ascendit de Turriliis super Malpassum versus Perpinianum. Ab aquilone et ultra ipsam viam accipit per totum honorem de Rivipollo et de Sancto Mammeto in loco ubi appellatur ad Longas ecclesia Sancti Salvatoris, et inde descendit per eandem viam et determinatur usque ad honorem de Frumigariis, qui honor est ultra Pratum de Molleto usque aquilonem. Et sciendum quod campus de Molleto, qui fuit Amalrici de Caneto, donat omnem decimam et primitiam Sancto Salvatori.»

344*

1143.

Gaufred, bisbe de Barbastre, consagra l'església [de Sant Sebastià de Villarrué], segons consta en l'autèntica de relíquies.

A. Original, de 28 x 7 cm.: Museu Diocesà de Barbastre. Fou extreta de l'altar pel rector Adolfo Perna fa pocs anys.

El text de l'autèntica conté els deu manaments i els inicis dels quatre evangelis, i després continua així: «*Anno ab incarnationis Domini M^o C^o XL° III Gaufridus Barbastrensis episcopus consecravit hanc ecclesiam.*»

345*

1143.

Gaufred, bisbe de Barbastre, consagra l'altar [i l'església de les Paüls] en honor de la santa Creu i dels sants Pere i Pau, segons consta en l'autèntica de relíquies.

[A.] Original perdut. El trobà el canonge Gabriel Sessé en 1595. – B. Còpia del 1612: Arxiu Episcopal de Barbastre, *Historia de la antigüedad del obispado de Barbastro* de G. Sessé, ex A.

a. HUESCA, R.: *Teatro histórico de las Iglesias del reyno de Aragón*, vol. IX, Saragossa 1807, pp. 195-196, ex B.

346

1144 [juliol 8].

A causa d'una dissensió entre Berenguer, capellà de Santa Maria de Lavit, i els parroquians del lloc, d'una banda, i Pere Bernat de Puigdàlber, de l'altra, per raó de les injúries que aquest feia contra l'església esmentada, la qüestió es dirimeix davant el bisbe Guillem de Barcelona, dels seus canonges i dels testimonis que recorden allò que constava en la dotalia feta quan el bisbe Guislabert dedicà l'església i que ara és perduda.

[A.] Original perdut. – B. Còpia del s. XIII: A.C.B., *Liber antiquitatum* IV, ff. LXXXVI-LXXXVII, doc. 224.

El text és publicat en el núm. 203 d'aquest inventari (Cf. *RCatT* IX [1984] 128-131).

347

1144 desembre 29.

Guillem, bisbe de Barcelona, acompanyat dels seus canonges i de molts fidels, acut a consagrar l'església de Sant Cristòfol de Fogars [de Montclús], al comtat de Barcelona. Li confirmen les possessions, els delmes, les primícies i les oblacions, com també les trenta passes per al cementiri. Estableixen que rebi el crisma de la seu barcelonina, a la qual haurà de pagar un cens anual en ocasió dels dos sínodes. Per últim, es fixen el terme parroquial i els alous.

[A.] Original que, segons sembla, en 1753 era a l'arxiu dels ducs de Medinaceli, a Madrid. – [B.] Còpia del 16 de juny de 1153, feta pel prevere Ramon, perduda. – [C.] Còpia del 4 d'agost de 1753, compulsada amb l'original, ex B. – [D.] Còpia de l'1 de març de 1759, feta per Josep Vilamala, notari de Barcelona, ex C. – [E.] Còpia de data incerta, en paper, que existí a l'arxiu parroquial de Mosqueroles fins a

1936. – F. Còpia de principis del s. XX: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, secció de manuscrits, MS B-232 [*Notes històriques del Bisbat de Barcelona* de Mn. J. Mas, vol. XI], ff. 157v-159, ex E. – G. Còpia de principis del s. XX: Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, secció de manuscrits, MS B-232 [*Notes històriques del Bisbat de Barcelona* de Mn. J. Mas, vol. XI], ff. 159-161, ex D.

Transcripció ex G.

Anno Dominice incarnationis millessimo centesimo quadragessimo quarto, quarto kalendas januarii, comuni utilitati providentes venerabilis Guilelmus Dei nutu Barchinonensis episcopus et canonicorum conventus inferius annotatus cum non parvo populorum concursu solemniter convenerit ad consecrandum domum Dei in honorem Sancti Christophori martiris in comitatu Barchinone, in loco nuncupato Folgars. Die siquidem consecracionis confirmaverit predictae ecclesie quicquid possessionum habebat vel habere debebat ubique locorum, terras videlicet et vineas cum domibus et arboribus, decimas et primicias vel oblaciones fidelium que sui iuris sunt atque cimiterium ipsi ecclesie undique triginta ecclesiasticorum passuum confirmaverunt et quicquid eodem spacio contineretur sub ecclesiastica defensione posuerit atque temerarie inde aliquid auferentem ut reum sacrilegium omnino condemnarent donec canonice satisfacerit. Constituerunt quoque ut ipsa ecclesia a Barchinonensi sede crisma acciperet eidemque sedi annualiter per censum inter duos synodos viginti sex denarios monete curribili persolveret. Habet namque afrontationes predicta ecclesia unde accipit decimas et primicias: ab oriente in Valle Martina et in campo de Cunils et descendit in caput red de aqua que descendit ad Campins, a meridie in Codadols et in podio de Guitardo, ab occidente in ipsa Palomera et ascendit in torrente Canalium et ad torrente de Riffer et ascendit ad Sauguer, a circio in Monte Lobar qui descendit in Petra Auregossa. Alodia etiam sepedicte ecclesie sunt hec: ad Palomeram fexam unam de terra et in Vilar medietatem alterius fexe et juxta eadem ecclesia in ipso cimiterio aliam fexam terrae versus occidentem et super eandem ecclesiam petiam unam alodis et mansum unum ad ipsam Cortadam et petiam unam terrae ad Closellum et ad caput de rego quoque venit ad Folgars petiam unam alodii quoque in campo de Toval olivarias quatuor quas eidem ecclesiae concessit Speciosa femina, et in eodem loco aliam quam concessit Raymundus Bernardi et ibidem in duabus medietatem, et in duabus olivariis de Furno medietatem quam concessit Gerallus, et in Mata Corbos olivariam unam quam concessit Raymundus Andree, et ad Cambetem dedit Raymundus Anfossi aliam quoque medietatem unius fexae terrae cum arboribus qui ibi sunt quos dedit Arnallus Guillelmus presbiter. Quantum infra praescriptos terminos Barchinonensis ecclesiae vel cenobia aut cetera ecclesia habent aut habere debent nec damus nec assignamus sed ad opus nostrum et eorum quorum sunt retinemus ut aut praescripta ecclesia liberalitate plena gaudet constituerit ut liber qui sui iuris sunt vel erunt possident, quoque ut nulla ecclesiastica secularisve persona tam suis rebus spoliare vel invadere presumat sub anathematis impositione prohibuerunt, cunctis quae ei justa servantibus et bona facientibus absolutionem per Dei gratiam promisserunt.

Signum Guillermi Barchinonensis episcopus. Petrus sacrista atque levita. Signum Petri primicherii. Signum Artalli de Luciano. Signum Berengarii. Signum Berengarii levita. Signum Raymundi sacerdotis. Signum Berengarii de Terracia. Signum Arcendis femine. Signum Acteti. Signum Petri filii ejus. Signum Ermerardis. Signum

Ermesendis. Signum Suscardis. Nos que damos et concedimus nostrum directum quod habemus et habere debemus infra praenominatum cimiterium jamdictae ecclesiae in perpetuum habendum et possidendum. Signum Dominici. Signum Raymundi Guirberti. Signum Guillermi Poncii. Signum Raymundi Archimballi. Signum Guillermi Arnalli. Signum Poncii Joanis de Cidreem. Signum Arnalli Otonis. Signum Dominici de Croso. Signum Raimundi Berengarii. Signum Berengarii de Campo Toal. Signum Ermengaudi. Signum Ermengaudi Bosa. Signum Petri Ermengaudi.

Poncius levita scripsit hoc die quoque anno quo supra.

348

1145 gener 4.

Bernat, bisbe d'Urgell, acut al Pallars, a la parròquia de Cardós, i és pregat de consagrar l'església de Sant Martí del lloc anomenat des d'antic Ciutat [El Pui], cerimònia que aconpleix dipositant-hi relíquies. Com que l'església és solitària i pobra, mana que la sostinguin les parròquies veïnes i la vincula a l'església d'Ainet, de manera que el mateix clergue tindrà cura d'ambdues.

Anno Dominice incarnationis CXLV post M, era millessima CLXXXIII, indicione VIII... Feria namque post Domini circumcisionem II nonas...

Ato presbyter... scripsit...

[A.] Original, avui perdut, vist per Villanueva a l'arxiu del monestir de Gerri.

a. VILLANUEVA, *Viage* 11, ap. XII, pp. 202-203. – b. BARAUT, *Les actes*, ap. 81, pp. 169-170, ex a.

349

1145 febrer 24.

Guillem, bisbe de Barcelona, acompanyat dels seus canonges i de molts fidels, acut a consagrar l'església de Sant Martí de Cerdanyola, situada al comtat de Barcelona, i li confirma les possessions, amb els delmes, primícies i oblacions, les trenta passes per al cementiri, les cases i les terres.

Anno Dominice incarnationis M^o C^o XLmo IIII, VI kalendas martii...

Ermengaudus sacer et monachus... scripsit...

A. Original: Arxiu Diocesà de Barcelona, fons de Santa Anna, carpeta 13, núm. 8. Prové de Santa Eulàlia del Camp.

a. ALTURO, J.: *L'arxiu antic de Santa Anna de Barcelona del 942 al 1200 (Aproximació històrico-lingüística)*, Barcelona 1985, vol. II, núm. 245, pp. 270-272.

350

1146 març 8.

Udalgar, bisbe d'Elna, acompanyat del clergat de la seva seu, acut a la vila de Cornellà [de la Ribera] per a consagrar l'església de Sant Martí, edificada pels habitants del lloc. La sotmet a l'obediència dels bisbes elnenses i li confirma el terme parroquial, com també els delmes, primícies i oblacions, els cementiris i els alous.

[A.] Original perdut. – [B.] Còpia en pergamí, que en 1668 es conservava al monestir de la Grassa. – C. Còpia del 1668: B.N.P., col. Doat, vol. 66, ff. 253-254v, ex B.

Anno sub die incarnationis Domini nostri Jesu Christi millesimo centesimo qua-

dragesimo quinto, era millesima centesima octuagesima quarta, indictione quinta, veniens vir venerabilis Udalgarius Dei gratia Elenensis episcopus cum clero suae sedis in villam quae vocatur Cornelianum ad consecrandam ecclesiam in eadem villa aedificatam in honore sancti Martini confessoris Christi, quam aedificaverunt incolae eiusdem villae milites et alii probi homines, videlicet Guillelmus Ministral et Petrus Baldrig et Gili et Arnallus Petri et Berengarius Amil et Berengarii Praidii et alii homines istius villae pro amore Dei et remissione peccatorum suorum et animarum parentum suorum. Et ex pontificali auctoritate, sicuti sancti canones decernunt, et aliae ecclesiae in comitatu Vallis Asperi sitae cum suis terminis episcopali sedi obedire praecipuntur sic et istam Sancti Martini ecclesiam cum suis terminis sibi et suis successoribus obedientem esse mandavit. Terminos vero et affrontationes habeat ista ecclesia sicuti antiquitus habuit. Et ego Udalgarius Elenensis episcopus laudo et authorezo huic ecclesiae Sancti Martini omnes suas decimas libere et quiete primitias, oblationes, cimiteria et alodia quae nunc habet vel imposterum habebit et praecipio huic ecclesiae cot sit obediens suae sanctae matri Elenensis ecclesiae in perpetuum, et est manifestum. Qui hoc decretum voluerit disrumpere nequeat, sed omnia in duplo componat et firmiter permaneat omni tempore.

Factum est hoc octavo idus martii.

Sig+num Bernardi, prioris Sanctae Mariae de Crassa. Sig+num Arnalli de Mosseto. Sig+num Petri de Mossed. Sig+num Guillermi Ministral. Sig+num Petri Baldrig. Sig+num Gili. Sig+num Arnalli Petri. Sig+num Berengarii Amil. Sig+num Berengarii Proadii. Sig+num Petri, filii Bernardi Petri. Sig+num Petri Gili. Sig+num Guillermi Raimundi. Sig+num Guillermi Baldrig. Sig+num Udalardi. Sig+num Petri, filii Arnaldi Petri. Sig+num Petri Lombardi. Sig+num Poncii de Villanova. Sig+num Petri de Vidrang. Sig+num Petri Comtor. Qui omnes cum aliis omnibus parrochianis ipsius villae hoc decretum fieri iusserunt, firmaverunt testesque firmare rogaverunt. Sig+num Arnalli de Villalonga decani. Sig+num Bernardi de Sancto Laurentio praecentor. Sig+num Gaucfredi decani. Sig+num Bernardi de Ilia decani. Sig+num Salomonis canonici Elenensis. Et fuit factum in praesentia aliorum clericorum atque aliorum bonorum hominum. + Udalgarius Elenensis episcopus.

Petrus hoc scripsit rogatus cum litteris rasis in secunda linea et emendatis sub die et anno quo sss. supra.

351*

[1109-1146]

Ramon Gaufred, bisbe d'Osona, consagra l'església de Sant Llorenç del Munt [Sant Julià de Vilatorça] i li concedeix les esglésies de Sant Sadurní d'Osomort i sant Feliu de Planeses. Consta en un document del 28 de març de 1206, pel qual l'ardiacà Dalmau de Vic reconeix la possessió d'ambdues esglésies per part del priorat de Sant Llorenç del Munt.

A. Original: A.E.V., pergamins de Sant Llorenç del Munt, núm. 82.

Com que el bisbe Ramon Gaufred regí la seu de Vic entre els anys 1109 i 1146, la consagració hagué de tenir lloc també entre aquestes dates, potser més aviat cap a 1127-1140 (Cf. PLADEVALL, A.: *El monasterio de Sant Llorens del Munt*, dins *Ausa IV* [1961-1963] 95-106).

El text del document del 1206 diu així:

«In sempiterni regis nomine. Ego Dalmacius Vicensis archidiaconus, assensu et voluntate Guillelmi gracia Dei Vicensis episcopi et Petri sacriste necnon Arnaldi primicherii et Petri de Talavera capellani et conventus Sancti Petri, nos omnes pariter reddimus, donamus atque concedimus omni tempore ecclesie Sancti Laurentii Monte et Bernardo eiusdem priori et omnibus clericis et prioribus ibidem nunc et semper degentibus ecclesiam Sancti Saturnini de Osor et ecclesia Sancti Felicis de Planiciis cum omnibus iuribus suis et universis ad eas spectantibus. Quas vero ecclesias Raimundus Gaucefredi Ausonensis antistes bone memorie prefate ecclesie Sancti Laurentii suisque clericis tempore consecrationis sue multis presentibus libenti animo dedit atque concessit sicut probatum et lucide est declaratum per multos bonos et veridicos testes. Et est etiam manifestum quod ecclesia Sancti Laurentii ipsas ecclesias ante consecrationem et post consecrationem quiete longo tempore possedit. Nos quoque huius rei veritatem scientes ipsius ecclesie Sancti Laurentii sua iura servantem predictas duas ecclesias ei suoque priori et clericis modo in presenti corporaliter tradimus com omnibus iuribus suis ad eas quoque modo spectantibus ad habendum et possidendum iure perpetuo salvis in omnibus nobis et successoribus nostris omnibus iuribus episcopalibus et archidiaconi et capellani et tocuis ecclesie Vicensis et salva capellano sua capellania que est annuatim in festo Omnium Sanctorum I octaneum tritici et alium siligini et I quarteria cibarie et II paria gallinarum et XX denarios pro carne salsa et VIII denarios pro vino. Et prior et clerici Sancti Laurentii semper possint cantare ipsas ecclesias in propriis personis et episcopus et archidiaconus et capellanus semper inveniant quandocumque velint sua servitia et capellaniam ad ecclesiam Sancti Saturnini predicti. Manifestum est enim quod dicte ecclesie Sancti Saturnini et Sancti Felicis sunt de episcopo et contulit eas mihi archidiacono dictus episcopus in beneficium personale. Hanc quoque paginam cum suo tenore superius expresso nos omnes supradicti laudamus, concedimus atque firmamus prelibate ecclesie Sancti Laurentii suoque priori et clericis omni tempore profuturam.

Quod est factum V kalendas aprilis, anno Domini MCCVI.

Sig+num Bernardi de Balanano. Sig+num Bertrandi de Bellopodio. Sig+num Guillelmi de Meda. Sig+num Bernardi de Colle. Sig+num Bernardi de Villagelans. Guillelmus Ausonensis episcopus sss. Hoc signavit ita Dalmacius archilevita sss. Sss. Petrus Ausonensis sacrista. Ego Arnaldus de Menleu Vicensis primicherius subscribo. Petrus de Talavera capellanus ipsarum ecclesiarum firmo. Guillelmus de Medala sacriscripius. Sig+num Bernardi de Maiolis. Andreas de Tonna qui hoc firmo sss. Petrus capellanus Vicensis sss. Sig+num Ferrarius de Sorba. Bernardus de Sancto Ipolito firmo sss. Sig+num Andree sacerdotis et publici ville Vici sciptoris sss. Bernardus sacerdos de Villaleonum sss.

Petrus levita, qui hoc scripsit cum litteris rasis et emendatis in II^a linea die et anno quo sss. supra.»

Guillem, bisbe de Barcelona, acompanyat dels seus canonges, acut a consagrar l'església de Sant Vicenç de Sarrià i, per aquest motiu, li confirmen les possessions, els delmes, primícies i oblacions i les trenta pases cementirials i estableixen que rebí

el crisma de la seu barcelonina i pagui un cens anual en ocasió dels dos sínodes. Es fixa, a més, el terme parroquial, es determinen els seus alous i se li sotmeten les esglésies de Sant Gervasi i Santa Cecília.

Anno Dominice incarnationis millesimo C XL VIIº.

[A.] Original perdut, potser el document que es conservà fins a 1936 a l'arxiu del monestir de Pedralbes, armari XII, núm. 258^a. – B. Còpia del s. XVII: A.D.B.; *Liber dotaliarum*, vol. VII, ff. 303v-305, ex A. – C. Còpia de 1760, autoritzada pel notari Francesc Mas i Güell: arxiu del monestir de Pedralbes, ex A.

a. CARRERAS Y CANDI, F.: *Notas históricas de Sarrià*, Barcelona 1897, ap. V, p. XIX, ex A. – b. SAGARRA, F.: *Sant Vicens de Sarrià: dades i clarícies referents a la història d'aquesta vila i parròquia*, Barcelona 1921, ap. V, p. 206, ex A.

353*

1147.

Guillem, bisbe de Barcelona, acompanyat dels seus canonges, acut a consagrar l'església [de Santa Maria] d'Olesa. Diferents personatges, entre ells Guillem de Castellví i Ramon de Viladecavalls, li fan donacions.

[A.] Original perdut, potser el document que fins a 1811-1812 es conservà a l'arxiu del monestir de Santa Maria de Montserrat, cax. 18, llig. 1, f. 1. – B. Notícia del s. XVIII, del P. Benet Mendoza, monjo de Montserrat: Biblioteca del Palau Reial de Madrid, ms. 2520, f. 7v.

La notícia del P. Mendoza diu així: «Nótese de paso que Dn. Guillelmo obispo de Barcelona con asistencia de su cabildo consagró la yglesia de Olesa; y la hizo diferentes donaciones Guillelmo de Castellví, Raymundo de Viladecaballs, y otros. Año 1147. Consta del cax. 18m, leg. 1, fol. 1.»

354

1148 gener 13.

Els bisbes Guillem de Barcelona i Pere d'Osona, acompanyats de canonges i fidels, concorren a consagrar l'església de Sant Pere [de les Puelles], situada extramurs de Barcelona, on viuen monges benedictines, li confirmen les possessions, els delmes, primícies i oblacions, les trenta passes del cementiri, estableixen que rebí el crisma de la seu barcelonina i determinen els alous que té esparsos per molts indrets. L'abadesa Guisla de Llobregat ha tingut cura de l'obra del temple, amb l'ajut econòmic de Trobada, vídua del moneder Guillem Bernat.

Anno Dominice incarnationis millesimo Cº XLº VIIº, idus ianuarii...

Poncius levita scripsit...

A. Original, de 46 X 62 cm.: Monestir de Sant Pere de les Puelles, a Barcelona, carpeta 4, núm. 79. – [B.] Còpia en el *Llibre de la Camussa*, f. 110, destruït en 1936.

a. MAS, J.: *Notes històriques del Bisbat de Barcelona*, Barcelona 1906-1921, vol. 13, ap. XXIV, pp. 270-273, ex B. – b. PAULÍ, A.: *El real monasterio de San Pedro de las Puellas de Barcelona*, Barcelona 1945, ap. III, pp. 189-193, [ex a].

355

1148 març 11.

Pere, bisbe d'Osona, a prec de l'abat Ramon i dels canonges de Sant Vicenç de Cardona, consagra l'església de Sant Pere de l'Arç [Sant Pesselaç], situada al comtat d'Osona, al terme del castell de Calonge, i li confirma la dotació.

Celesti omnium rege Domino nostro Ihesu Christo in perpetuum regnante, anno MCXLVII ab eius incarnatione... Facta hec dedicatio, dos vel confirmatio V idus marcii, anno XI regnante Ludovico rege.

S. Guillelmus subdiachonus... scripsit...

[A.] Original perdut, vist per Villanueva a l'arxiu del monestir de Cardona. – B. Còpia de principis del s. XIX: R.A.H., col. Villanueva, vol. 5, f. 318, ex A.

a. VILLANUEVA, *Viage* 8, ap. XXXVII, pp. 301-303, ex A.

356

1148 juliol 9.

Els bisbes Pere d'Urgell i Udalgar d'Elna acuden a consagrar l'església de Sant Sadurní de Coborriu [de Bellver], a la Cerdanya, construïda pels habitants del lloc, els quals ofereixen també les trenta passes per al cementiri, les primícies i oblacions, la tercera part del delme, les lluminàries, les defuncions i els alous. El bisbe urgellenc li fixa el terme parroquial i li sotmet l'església de Sant Martí de Vilavedra. La consagració tingué lloc el 9 de maig de 1139.

Prescripta est hec dos jussu venerabilis Bernardi Urgellensis episcopi septima idus julii, anno centesimo quadragesimo octavo post millesimum, qui ostensa sibi dote Beati Martini de Villavedra precepit siquidem ut hec dos que quorumdam negligentia usque ad novem annos a consecratione jam dicta fuerat prolata scriberetur.

Oto presbiter rogatus prescripsit...

[A.] Original perdut. – B. Còpia autoritzada per Josep Francesc Bosc, notari de Perpinyà: Arxiu dels Pirineus Orientals, de Perpinyà, Procuració reial del Rosselló i la Cerdanya, Registre XXVII [B 272], f. 119.

a. MARTÍ, J.: *Dietari de Puigcerdà*, apèndix, Lleida 1928, pp. 492-494, ex B. – b. BARAUT, *Les actes*, ap. 80, pp. 168-169, ex a.

357

1149 juliol 5.

Bernat, bisbe d'Urgell, a prec de Pere Sanç del castell de Llobera i dels habitants del lloc, acut a consagrar l'església de Santa Maria [de Torredenegó], la qual és dotada pels parroquians. Concedeix que hi digui missa el clergue de Santa Maria de Peracamps i estableix el cementiri en la sagrera.

[A.] Original perdut. – B. Còpia dels ss. XIV-XV: Arxiu Diocesà de Solsona, ms. 18, *Capbreu de Llobera*, ff. 12-13v.

Anno CXLIX post millesimum ab incarnatione Domini, era MCLXXXVII, indictione XII, venit Bernardus Urgellensis episcopus vocatus a Petro Sancio castrum de Lobera obtinente et a parrochianis quibusdam in terminio ipsius castri habitantibus, ut consecraret ecclesiam que erat sita in termino castri iamdicti in honore beatissime Marie virginis. Venit comitus, clero et populo ad consecracionem dicte ecclesie cum magna reverencia. Et quia prelibata ecclesia non habet decimam nec primicias, con-

tulerunt prefate ecclesie predicti parrochiani Bernardus de Sechanela unam eminam frumenti ad lumen, G[uilhelmus] de Soler similiter, Bernardus de Tovel similiter, Guilelmus de Cantoria similiter, Petrus de Tozal similiter, Petrus Martini de Muntaventre similiter, Arnaldus des Box unam peciam de terra al Boxador ad perpetuum alodium. Donat ad lumen ipsius ecclesie Bernardus Guilelmi duas pecias ad coma de Villela, Petrus de Torre unam peciam de terra ad castro de Lobera, Carbonel de Lobera I^a pecia de terra ad Portel ad ipsam Tallada, G[uilhelmus] Bernardus de Peracamps quarteriam frumenti. Ego Bernardus Sancii dono rovira de Puxol de Curt ad lumen Beate Marie. Raimundus Cuffedi alodium de Solerol unum quartum dat ad sui lumen. Ecclesia prefata et omnia supradicta tradimus ego Petrus Sancii et nos omnes supranominati in potestate et ordinacione venerabili Bernardi episcopi et successorum eius ad ordinandum et decorandum secundum voluntatem eorum. Ego vero Bernardus prefatus episcopus ipsam concedo et predictae ecclesie divinum officium et ciminterium quantum infra cruces habet et per se ipsam clericum proprium habere non potest, mando et concedo ut clericus Beate Marie de Peracamps decantet ipsam ecclesiam semper dominicis diebus et precipuis festivitatis atque feria II^a et VI^a, et accipiat pro laboracionem sive labore a iamdictis parrochianis quumque quarta inter panum et vinum et oblaciones secundum que ei pertinuerint et pono ipsum ciminterium in sacrarium et si ibi casas fecerint faciant censum Beate Marie unam bonam candelam per unumquoque annum.

Actum est III° nonas iulii, anno suprascripto.

358

1149 setembre 25.

L'arquebisbe Bernat de Tarragona i el bisbe Bernat d'Urgell acuden a consagrar l'església de Santa Maria, Sant Vicenç i Sant Miquel de Gerri, situada al bisbat d'Urgell, al comtat de Pallars, al costat del riu Noguera, en presència del comte Artau de Pallars. Confirmen els privilegis concedits al monestir pel papa Joan, pels comtes Frèdol, Ramon i Isarn de Pallars i Tolosa, i pels bisbes Radulf i Guisad d'Urgell.

Anno Dominice incarnationis C^o XL° VIII° post millessimum, indiccione XII^a, era M^a C^a LXX^a VIII^a, VII° kalendas octobris, anno quoque Loduvici regis iunioris XIII°.

Ermengaudus diachonus... scripsit...

[A.] Original perdut. – B. Còpia del s. XII: B.C., ms. 1619, Cartulari de Gerri núm. 5, ff. 40v-41v, núms. 89 i 91. – [C.] Còpia de 1295, avui perduda, vista pels erudits del s. XVIII a l'arxiu de Gerri, cax. 1, lig. 1, núm. 7. – D. Còpia del s. XVIII: B.C., ms. 426, *Colección diplomática de Gerri* de F. Llobet i Mas, ff. 60v-61v, diploma LXVII.

a. BARAUT, *Les actes*, ap. 82, pp. 170-172, ex B.

359*

1149 octubre 18.

Berenguer, bisbe de Girona, acut a dedicar l'església de Sant Mamet de Riumors, en presència dels seus ardiaques i clergues i d'una multitud, i en fixa el terme parroquial. Consta en un document del 16 de gener de 1150 en què l'abat Ramon i els

monjos de Sant Pere de Rodes s'oposen a l'annexió d'una part del terme de Sant Julià de Fortià a la parròquia de Riumors.

Anno ab incarnatione Domini CL post mille, XV kalendas novembris, in sollempnitate Sancti Luchae evangelistae... Facta est haec karta recordationis XVII kalendas februarii, anno XIII regnante Ludovico rege juniore.

Berengarius monachus et levita... scripsit...

[A.] Original perdut. – [B.] Còpia en el *cartulari* de Sant Pere de Rodes, f. 40b, perdut.

a. VILLANUEVA, *Viage* 13, ap. XXXVII, pp. 285-286, ex B.

360

1149 octubre 30.

Ramon Berenguer IV, comte de Barcelona, príncep d'Aragó i marquès de Lleida i Tortosa, dota la seu de Lleida amb motiu de la seva consagració, després que ha reconquerit la ciutat. Per consell de l'arquebisbe Bernat de Tarragona i dels bisbes Pere d'Osona, Guillem de Barcelona, Bernat d'Urgell i Bernat de Saragossa i de molts pròcers barcelonins i aragonesos concedeix a la seu i al bisbe Guillem de Lleida tots els delmes i primícies de la ciutat i el seu terme i les mesquites amb els seus predis i alous, a més de totes les esglésies del bisbat.

Facta est hec consecratio et donatio atque confirmatio III kalendas novembris, anno Dominice incarnationis M C XL VIII, dominante sive regnante Raymundo suprascripto comite in Barchinona, et in Aragone, et in Superarbe, et in Ripacorza, et in Cesaraugusta, et in Ilerda, et in Fraga atque in Tortosa, quas divina virtute idem superavit et cepit.

Sig+num Pontii notarii comitis suprascripti qui hec scripsit...

[A.] Original perdut. – B. Còpia del s. XIV: Arxiu Capítular de Lleida, *Llibre verd*, ff. 16-17, ex A. – C. Còpia del 23 de gener de 1590, feta per Joan d'Alcoleia: Arxiu Capítular de Lleida. – D. Còpia de 1788: R.A.H., col. Traggia, vol. 5, ff. 34v-35v, ex C.

a. SAINZ, P.: *España sagrada* 47, Madrid 1850, ap. I, pp. 255-256, ex B. – b. VILLANUEVA, *Viage* 16, ap. XII, pp. 250-252, ex B?

361

1149 desembre 21.

Artau, bisbe d'Elna, acompanyat del cierrat de la seva seu, acut a la vila de Baó per consagrar-hi l'església de Sant Vicenç. Li fixa el terme parroquial, li concedeix els delmes, primícies, oblacions, cementiris i alous i la sotmet a la seu elnense.

Anno sub die incarnationis Domini nostri Iesu Christi MCXLVIII, aera MCLXXXVII, indictione XII... Factum est hoc XII kalendas ianuarii.

Petrus hoc scripsit...

[A.] Original perdut. – [B.] Còpia, avui perduda, en un dels *cartularis* del monestir de Cuixà.

a. MARCA, *Marca hispanica*, ap. CCCCVIII, col. 1304, ex B. – b. MONSALVATJE, *Noticias* 23, ap. XXXVII, pp. 434-435, [ex A].

362*

1150 març 11.

Artau, bisbe d'Elna, consagra l'església de Sant Esteve de Vila-rasa [Sant Cebrià de Roselló].

[A.] Original perdut. – [B.] Notícia del s. XVII, en el «Libre que Francesch Pugnau, notari de Perpinyà, ha fet per al Archiu del Capítol de Elna», f. 338, núm. 18. – C. Notícia del s. XVII: B.N.P., col. Baluze, vol. 238, f. 30, ex B.

a. Notícia dins *Gallia christiana*, vol. VI, París 1739, col. 1049. – b. Notícia en SAINT-MALO, R. de: *Observations nouvelles sur l'histoire des évêques d'Elna*, dins *Le publicateur du Département des Pyrénées-Orientales*, núm. 26, any 1 (28 juliol 1832) 103.

363

1150 novembre 2.

Els bisbes Pere d'Osona, Berenguer de Girona i Guillem de Barcelona, a prec de l'abat Ponç del cenobi de Sant Joan de Ripoll [de les Abadesses], hi acuden per consagrar l'església. En presència dels abats Pere de Ripoll, Gaufred de Sant Ruf, Ramon d'Arles i Bernat de Besalú i de molts magnats li confirmen els privilegis papals, les concessions episcopals, les donacions reials i comtals i les oblacions dels fidels, així com les esglésies de Surroca, Vidrà, Seguries, Vallfogona, Sant Quirze, Montgrony, Bianya, Joanetes, Puigmal, Tellet, Prunet i Sant Nicolau. Decreten que els clergues hi observin la vida regular segons els privilegis papals.

Anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi millesimo CL, era MCLXXXVIII, indictione XIII, quarto nonas novembris, feria V...

Scripta per manus Arnalli praesbyteri et monachi...

[A.] Original, avui perdut, vist per Villanueva a l'arxiu del monestir de Sant Joan de les Abadesses. – B. Còpia de 1359, autoritzada pel notari Arnau Martí: A.C.A., Cancelleria, perg. Ramon Berenguer IV, núm. 4 apèndix. – C. Còpia de 1751, autoritzada pel notari A. Isalguer: B.C., ms. 729, *Sacrae antiquitatis Cataloniae monumenta* de J. Pasqual, vol. IX, ff. 451-453, ex A. – D. Còpia de 1806: R.A.H., col. Villanueva, vol. 5, ff. 327-328, ex A.

a. VILLANUEVA, *Viage* 8, ap. XIX, pp. 249-251, ex A. – b. MONSALVATJE, *Noticias* 11, doc. DI, pp. 451-453, ex a. – c. *825è aniversari de la consagració del monestir de Sant Joan de les Abadesses: 1150-1975*, Sant Joan de les Abadesses-1975, s. p., ex a.

Ramon ORDEIG I MATA

Sant Sadurní, 6

08500 VIC

Summary

Sixth part of the inventory of all the Acts of Consecration and Endowment of Catalan Churches, covering the period from 1126 to 1150. As in the previous parts, a critical edition of the text is included for those Acts which still remain unpublished. For the already published, only cross-references, and notes on the transmission and publication of texts are included.